

Krejčová, Elena

Научен стил

In: Krejčová, Elena. *Příručka pro výuku bulharské stylistiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 20-36

ISBN 978-80-210-7095-0; ISBN 978-80-210-7098-1 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131312>

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

2. НАУЧЕН СТИЛ

2.1. Основни понятия и дефиниции

Сферата на обществена дейност, т.е. речевата сфера на *научния стил* е науката. В този стил са написани текстовете, които обслужват различните видове науки: хуманитарни, природо-математически, технически. Оттук и темите на общуване са разнообразни в зависимост от това, какви факти и явления от природата и обществото се описват в отделните текстове.

Целта на общуването чрез научния стил е да се съобщят научни знания, като се въздейства на мисълта, а не на чувството, на емоцията. Текстовете се създават от специалисти в определена научна област и са предназначени за специалисти в същата област, но някои текстове обслужват и по-широк кръг реципиенти (например: енциклопедии, речници, учебници в средното училище). Комуникантите (субектът и адресатът на речта) са абстрахирани. Общуването е предимно официално, неперсонално, предварително подготвено, т.е. неспонтанно, монологично и писмено. Възможно е (макар и по-рядко) пряко, диалогично и устно общуване (например: беседа по научен проблем, лекция или урок пред ученици, студенти и т. н.).

Екстралингвистичните фактори, специфични за научния стил, са свързани преди всичко с характера на сферата на научно общуване. Тя е интелектуално-комуникативна със специфичен тип научно мислене, чиято строга понятийност е подчинена на прагматичната задача на всеки научен текст – да предаде научната информация така, че да бъде разбрана сравнително най-еднозначно от адресата, за когото е предназначена.

Друг важен екстралингвистичен фактор при научния стил е отсъствието на обратна връзка в границите на реалното научно време, когато се създава текстът, поради което е налице стремеж към такъв подбор на езиковите средства, чрез който да се създаде нормативен, кодифициран текст (главно при писмените жанрове).

Екстралингвистичните и лингвистичните фактори, специфични за сферата на научното общуване, и особеностите на научното мислене, както и характерът на научното време и научното пространство определят (1) основните и (2) допълнителните функционални семантико-стилистични категории на научния стил:

1. Абстрактност, обобщеност и подчертана логичност: Абстрактността е задължителен стилев маркер за всеки научен текст, в който отделната дума означава общо понятие или абстрактен обект.

2. Интелектуална експресивност, оценъчност, творческа индивидуалност, междутекстовост, своеобразна емоционалност, смислова еднозначност и други.

Стиловите маркери на текста са: точност, яснота, логичност, абстрактност, обобщеност, обективност, информативност (с малко езикови средства да се съобщят повече научни знания).

Езикови особености на научния стил:

1. *Фонетични*. Условието на общуване (официално, непряко, неспонтанно, монологично, писмено) правят фонетичното равнище стилистически неактивно. Ако общуването е устно (а може и пряко, и диалогично), се наблюдават фонетични особености, характерни за устната реч: по-разнообразно интонационно оформяне, свързано с логическото ударение, темпа, паузите; възможност за по-небрежен изговор, който довежда до изпадане на някои гласни и съгласни.

2. *Лексикални*. Наличие на термини, абстрактната лексика преобладава над конкретната, честа употреба на чужди думи в качеството на термини, лексемите са с пряко значение, по-рядко е налице преносна употреба, полисемията не е желателна, избягват се омоними, пароними, не се употребяват жаргонизми, диалектни думи, сравнително рядко се срещат средствата на образната изразителност (сравнение, метафора).

Термините в научния стил като основно лексикално средство трябва да отговарят на определени критерии, които им позволяват да бъдат част от системната терминология, която пък има неутрален, общостилов пласт, използван във всички научни области, и специфичен, професионален терминологичен пласт, част от речевата система на дадения подстил, жанр, научен текст. Първата група термини в най-общ план притежава следните качества: точност, еднозначност, граматическа правилност, системност, стилистична неутралност, краткост. За професионалния терминологичен пласт трябва да посочим следните качества: детайлност, задължителен микроконтекст при актуализацията, строга системност, прагматическа обусловеност от рецепиента-специалист.

3. *Морфологични*. Имената (съществителни, прилагателни и местоимения) преобладават над глаголите за разлика напр. от разговорния стил, най-често се употребява сегашно (историческо) време, 1-во и 3-то лице, единствено и множествено число, деятелен залог (но твърде често и страдателен залог), изявително наклонение (но и преизказни форми предимно в някои – в исторически съчинения), употреба на причастия, деепричастия, отглаголни съществителни, срещат се повече относителни и по-малко качествени прилагателни имена, липсват емоционалните частици и междуметията.

Морфологичните средства за изрѣяване на стиловия маркер абстрактност и обобщеност са най-често следните: използване на единствено число вместо множествено число за обобщение и абстрактност; използване на множествено число при абстрактни съществителни имена (соли, киселини); използване на уточняващи прилагателни за означаване на постоянни, обобщено-абстрактни свойства. Глаголите са повече абстрактни или с контекстово абстрактно-обобщаващо значение, от несвършен вид, в сегашно (обобщено) време в 3 л. ед. ч. и 1 л. мн. ч.

4. *Синтактични*. Предпочитат се съобщителни изречения (по-рядко и въпросителни), безлични изречения, двусъставни изречения, разширени и усложнени прости изречения, сложни именни словосъчетания, сложните изречения преобладават над простите, от сложните по-типични са сложните смесени и сложните съставни изречения (следователно подчинителната връзка е по-често срещана), наличие на обособени части, на еднородни части, на вметнати думи и изрази, словоредът е обективен (на първо място е темата, а после ремата), по-голяма средна дължина на изреченията, абзаците са отчетливо оформени, предпочитан механизъм за постигане на свързаност в текста е лексикалното повторение (най-вече на термини), доминиращи композиционно-речеви форми са разсъждението и описанието, а също полусвободният и стандартният модел на текста.

На синтактично равнище стиловият маркер абстрактност и обобщеност се реализира чрез преобладаващите във всеки научен текст (зависи от жанра) безлични, неопределено-лични, обобщено-лични изрази, чрез вметнати конструкции, чрез специфична архитектурника – проста или усложнена.

Тенденциите, които се наблюдават на синтактично равнище за актуализация на стиловия маркер абстрактност и обобщеност, можем да обобщим като:

- а) засилено използване на сложни подчинителни съюзи (*във връзка с, в това време, между това, благодарение на* и т.н.).
- б) специфични абзацни връзки (*следва, от една страна, от друга страна, първо, второ, по такъв начин, още нещо, както бе споменато..., безспорно е, поради изложените обстоятелства* и др.).

Втората задължителна стилистична черта на научния стил – подчертана логичност на изложението, се „вижда“ главно на текстово и синтактично равнище. Тази стилова черта се актуализира чрез:

- а) средствата за формално-граматическата свързаност на научния текст – наречия за връзка, повторения (най-вече на термини), свързващи конструкции (причастни, деепричастни, страдателни);
- б) синтактичните структури, отделяни като микропроблеми от общия проблем, при членението на текста – сложно съчинено изречение и абзац.

Сложното изречение в научния текст се характеризира с някои допълнителни особености: по-голяма средна дължина на изреченията, засилено използване на присъединителна синтактична връзка и др.

В зависимост от това какъв вид наука обслужва съответният научен текст и за кого е предназначен, можем да отделим следните подстилове в рамките на научния стил:

- а) *научнохуманитарен* (обслужва хуманитарните науки и е предназначен за специалисти);
- б) *научнотехнически* (обслужва природо-математическите и техническите науки и е предназначен за специалисти);
- в) *научноинформационен* (обслужва всички науки, но е предназначен както за специалисти, така и за неспециалисти – това е справочната литература, анотациите към книги и др.);
- г) *научнопопулярен* (обслужва всички науки, предназначен е и за неспециалисти).

Подстиловете на научния стил (както и на всеки друг стил) реално съществуват чрез своите *жанрове*, напр.: монография, учебник, статия, рецензия, отзив, анотация на книга и др.

Друго деление в българската лингвистика на подстиловете:

- а) *Академичен (чисто научен) подстил*. Формирането му започва след Освобождението. Представлява ядрото на научния стил, в което основните стилови черти се изявяват в „най-чист“ вид. Ето и някои специфични за академичния подстил езикови средства, които се използват: лексиката е доминирана от термини-думи и термини-словосъчетания, носещи основната логическа информация в научния текст. Стремешт е терминът да бъде еднозначен, при което неговата повтаряемост в научния текст се явява допълнителен стилов маркер, закономерност.

Морфологичното равнище на академичния подстил носи следните задължителни особености:

- голям дял заемат съществителните имена (4 пъти повече), тъй като те са основно средство за номинация;
- над 60% се падат на абстрактните съществителни имена, които са повече от среден род и носят обобщено-абстрактно значение;
- глаголите са предимно безлични, възвратни, страдателни в сегашно обобщено, абсолютно време;
- задължително е използване на т. нар. „авторско ние“ в 1 л. мн. ч., чрез което се постига академична обективност и безличност на изложението.

Синтактичне равніще също е подчинено на основните стилони характе­ристики. Синтаксисът е подчертано книжен и логически, качества, които се проявяват чрез: стройната архитектоника на текста; правия словоред; ясно структуриране на сложното изречение, които носят информативност по отделни подпроблеми, части от общия основен проблем; преобладаващи усложнени синтактични конструкции, свързани чрез сложни подчинителни съюзи; специфични средства за свързаност; засилено използване на причастни и деепри­частни конструкции.

При определянето на академичните жанрове може да се изхожда от различни параметри, характеризиращи научния текст: като степен на пълнота на изложението, характер на конотацията (допълнителни стилони признаци), характера на адресата, обем на текста, прагматична насоченост, начин на комуникация и други, проявяващи се като водещи при определен подстил. Най­често срещаната класификация на научните жанрове е според формално­структурното оформяне на научната информация:

- жанрове с малък обем: анотация, резюме, кратка рецензия, реферат, тезис на доклад, кратка енциклопедическа статия;
- жанрове със среден обем: статия, доклад, лекция, рецензия, научно съобщение;
- жанрове с по-голям обем: монография, учебник, речник, ръководство, справочник.

б) *Научнопопулярният подстил* се намира по-скоро в префирерията на научния стил и си взаимодейства с художествения и публицистичния стил. Притежава основните стилони признаци, но стилистично маркирани от допълнителната стилонна черта – популяризация, т.е. достъпност, чрез която научните знания се предават на по-широк кръг от читатели и слушатели.

Научнопопулярният текст е предназначен като цяло за неспециалисти, поради което неговата цел не е само да изчерпи научно даден проблем, а преди всичко най-важните страни от него да стигнат до адресата в достъпен вид.

в) *Научно-учебният подстил* също започва да се формира през Възраждането, като неговите текстове не са „строги“ като академичните и „занимателни“ като научнопопулярните. Допълнителната им и водеща функция е обучаващата, при която наука и педагогика са тясно свързани, за да се достигне до определен тип адресат – ученик, студент.

г) *Научноинформационният подстил* е стилът на справочната литература, в която отделните текстове в минимална вербална форма поднасят максимална

научна информация. В речниковата статия като тип научен текст се допускат съкращения, препратки, при което преобладават специфични синтактични структури, усложнени с еднородни, обособени и вметнати части.

2.2. Упражнения

2.2.1. *Напишете кратък текст, като имате предвид следните комуникативни фактори:*

- 1) Речева сфера – научна.
- 2) Речева ситуация:
 - а) тема – Понятието култура на речта от лингвистично гледище;
 - б) цел – да представите/демонстрирате своите знания по проблема с изразено/неизразено лично отношение отбележете избраното от Вас отношение след заглавието на текста;
 - в) участници в общуването – авторът на текста сте вие (специалист в тази научна област), а текстът е предназначен за специалисти/за по-широк кръг читатели (отбележете своя избор след заглавието на текста);
 - г) условия на общуването – официално общуване, при непряк контакт с читателя, за който е предназначен текстът, речта е монологична и в писмена форма. Съпоставете текста, който създадохте, с текста на ваши състуденти.

2.2.2. *Определете към кои подстилове на научния стил се отнасят дадените по-долу текстове според избрана от Вас класификация.*

За целта отговорете на следните въпроси:

- а) Каква е темата на всеки един от текстовете и какъв вид наука обслужва?
- б) За кого са предназначени текстовете и с каква цел са създадени?
- в) Какви са условията на общуване за всеки от текстовете?
- г) Какви езикови особености притежават (фонетични, лексикални, морфологични, синтактични)? Обърнете специално внимание и на начините на свързване на изреченията в съответния текст.
- д) Мотивирайте откритите от вас лингвистични особености чрез посочените в теоретичните бележки стилови особености на научния стил (например: безличните изречения, страдателният залог и третото лице на глаголите създават обективността на научното изложение).

Текст 1.

Сойка (*Garrulus glandarius*) – птица от сем. вранови. Тялото е с дълж. до 35 см. Оперението е рехаво, общият тон на оцветяването е червеникаво-сив, опашката е черна, крилете са със сивкаво-червени и черни махови пера, на темето има нисък качул от перца. Разпространена е в Европа, Азия и Северозап. Африка. В България е популярна птица, предимно в равнините и предпланините, обитава гори, паркове, градини. Постоянна птица. Строи гнезда по дърветата, женската снася 5–8 яйца. Храни се с жълди, лешници, плодове, насекоми и др.; често прави запаси, като заравя в земята плодове – неизядените покълват (това спомага за разселването на растенията). Защитен вид.

Текст 2.

Област на съвременния релеф в България е отражение не само на многократното изменение на палеогеографията в нашите земи, но и на продължителното и сложно геоложко и геоморфоложко развитие. То е било свързано с непрекъснатото взаимодействие между геоложката основа, земекорните движения и скулптурната роля на екзогенните процеси. Активната проява на ендегенните земни сили е причинила значителни промени в съотношението между сушата и водата. Често активизацията на ендегенните сили е била съпроводвана или с интензивна подводна вулканска дейност, или с огромни магмени интрузии. Успоредно с тези значителни геоструктурни изменения са се проявили въздействието и ефектът на екзогенните сили както върху издигащите се части на сушата, така и върху потъващите дъна на морските басейни. Земи на България неведнъж са били заливани от водите на различни по обхват и с нееднаква дълбочина морски басейни, върху чиито дъна, успоредно с проявата на вулканската дейност, с течение на времето са били отлагани седименти, различни по характер и дебелина. По-късно неведнъж наслагите на тези морски басейни са били подлагани на нагъване при проявата на орогенните (планинообразователните) процеси, чийто позитивен радиален и синхронен тангенциален натиск е бил стимулиран от активната и значителна по обхват магмена дейност. Многократното внедряване на интрузии е обусловило формирането на различните по възраст и строеж гънкови структури в нашите земи. Разпространението, обхватът и конфигурацията на гънковите структури са предначертавали не само диапазона на разнопосочните радиални земекорни движения, но и разпределението между сушата и морските басейни, както и диференцираната екзогенна дейност на денудационните и акумулационните процеси.

Забележка. Не забравяйте да проследите глаголното време и да мотивирате неговата употреба!

Текст 3.

Чехълчето живее в малки локви и блата, земните червеи в почвата детската глистя в червата на човека, пъстървата в чисти планински реки и потоци, катеричката в гората, камилите в пустинята, дивата коза високо в планините, рифообразуващите корали по осветеното от слънцето дъно на топлите морета, вълшебната лампа сред катраненочерните води на морските бездни... Всеки жив организъм съществува в определена среда, към която се е приспособил и с която има различни взаимоотношения.

Науката, която изучава взаимоотношенията между организмите и околната среда (жива и нежива), се нарича екология. Тя е един от най-важните дялове на биологичната наука въобще и се занимава с извънредно интересни проблеми. Резултатите, получени от екологичните изследвания, имат много голямо теоретично и практическо значение, защото те ни помагат по-дълбоко да вникнем в тайните на живота, по-правилно да използваме едни или други животни и растения за благо на човека и по-успешно да водим борба с вредните организми.

Има много примери, от които се вижда какво огромно влияние играе средата на обитание за различните видове животни. Едни от най-интересните са може би тези, които показват как някои животни са станали „завоеватели”. Същевременно те илюстрират ролята, която е играл човекът, като съзнателно или не е станал причина на някои животни да се разселят далеч от своята първоначална област на разпространение, както и последствията от тези преселвания.

Разпространението на животните върху нашата планета не е случайно. То се определя от редица екологични, географски, климатични др. фактори и е резултат от историческото развитие на отделните животински видове.

2.3 Текстове за упражнення

2.3.1. Учебник:

<http://www.book.store.bg/p25510/biologia-i-zdravno-obrazovanie-za-9-klas-profilirana-podgotovka-petyr-popov-vasilij-ishev-pavel-angelov.html>

1. Биосфера (Макросистема – структура и процеси)

1.1.1.

1.1.2.

Равнища на организация на живата материя

Същност на живата материя. Живата материя на Земята е много разнообразна.

Тя съществува под формата на огромен брой видове микроорганизми, гъби, растения и животни. Всяка една от тези групи има голямо разнообразие на строеж и функция. Въпреки това всички форми на живата материя имат общи свойства, които я отличават от неживата материя. Неживата материя се запазва в състоянието, в което се намира, толкова по-дълго и по-добре, колкото е по-изолирана от влиянието на околната среда. Живата материя – напротив, може да съществува като жива само и единствено в непрекъснато взаимодействие със средата, в която се намира. Едно растение или животно, изолирано от въздух, вода, храна, контакт с други организми и пр., ще загине.

Основни свойства на живата материя са още движението, растежът, обмяната на веществата, размножаването, развитието и приспособяването.

Движението трябва да се разбира не само като преместване в пространството. В живия организъм се извършват непрекъснато обменни процеси. По време на тези процеси става движение на вещества както вътре в организма, така и между него и средата, в която той живее. Например растението, което като цяло не се премества от едно място на друго, непрекъснато всмуква с корените си разтворени във водата соли, които се придвижват до листата. Там с помощта на слънчевата енергия при фотосинтезата, с участието на въглеродния диоксид, се образуват органични вещества. Те се придвижват из целия растителен организъм, участват в обменните процеси и изграждането на растителното тяло. Излишните за организма вещества се отделят във външната среда.

Движението се осъществява във всяка клетка. Цитоплазмата непрекъснато се движи.

Растежът и развитието са също характерна особеност на живия организъм. Вярно е, че кристалите, които са неживи тела, също растат. Но колкото и да расте, кристалът не се променя. Докато живият организъм едновременно с растежа се изменя. Той се развива, като придобива нови качества. Покълналото семе расте

и едновременно с това се и развива, образува тъкани, органи и се превръща например в дърво. Между покълналото семе и дървото разликата е огромна

Размножаването също е специфично за живия организъм. То осигурява възпроизвеждането и непрекъснатото съществуване на дадения вид.

Приспособяването към непрекъснато променящи се условия за живот е много важно условие да съществуват живите организми. Ако те не притежаваха това свойство, биха загинали, защото условията на средата са силно променливи. Чрез приспособяването се осигурява еволюцията на живите организми

Равнища на организация. Животът като цяло е една сложна биосистема, съставена от различни равнища на организация. Живият организъм например е биосистема от различни структури. Тези структури показват голямо разнообразие. Чехълчето е един жив организъм. То има ядро, цитоплазма, реснички, вакуоли и т.н. Лисицата е също жив организъм. Той е изграден от различни системи от органи, те от своя страна – от тъкани, последните от клетки и т.н.

Всички тези структури, които изграждат живия организъм, не са случайно и хаотично струпани. Те съставят една структурно-функционална организация (биосистема), която осигурява протичането на обменните процеси.

Живият организъм не е единственото равнище на организация на живата материя. В даден район отделните индивиди живеят на групи и си взаимодействат по между си. Отделният индивид не може да просъществува дълго. Дълго просъществуват групите индивиди, които се намират в постоянна връзка със средата. Те изменят тази среда, тя се повлиява от тях и придобива нови свойства.

На нашата земя съществуват различни равнища на организация. Те не съществуват независими едно от друго, а се намират в строги йерархични връзки по между си.

Основно равнище на организация е живият организъм. По-простите от него структури образуват *подорганизмовите равнища* на организация на живата материя. Това са тъканите, органите и системите от органи. Към подорганизмовото равнище на организация на живата материя се отнася и клетката, когато тя е част от един многоклетъчен организъм. Но клетката може да бъде и самостоятелен организъм. Припомнете си голямото разнообразие от едноклетъчните растения и животни.

По-сложните структури от живия организъм образуват надорганизмовите равнища на организация на живата материя. Това са популациите, видовете, биоценозите, и екосистемите. Те представляват живата съставка на биосферата.

Отделните равнища на организация на живата материя имат различна самостоятелност. Отделният организъм, популациите, видовете, биоценозите и екосистемите имат по-голяма самостоятелност от подорганизмовите равнища – клетки, тъкани и органи. Отделената от тъканта клетка има кратък живот. Отделен вид или популация имат значително по-дълъг живот. За всички обаче е характерна относителна самостоятелност. Т.е. те имат различна, но винаги временна самостоятелност. Това е така, защото никое от равнищата на организация не може да съществува без непрекъснатата връзка с неорганичната среда.

Нещо повече, животът на Земята, взет като цяло, също има само относителна самостоятелност. Това е така, защото животът е невъзможен без енергия. А единствен на енергията на Земята е Слънцето.

Следователно животът на Земята е свързан с Космоса. По своеобразен начин той си взаимодейства с него.

Основни групи биосистеми. Биосистемите са сложни структури. Те са изградени от различни равнища на организация на живата материя. Всяко по-ниско равнище на организация се включва в по-висшето. Това обаче не означава, че структурата и свойствата на по-високото равнище са механичен сбор от тях. Всяко равнище има свои, специфични закономерности, по които то функционира. Например клетката като част от многоклетъчен организъм е едно равнище на организация на живата материя. Тя има определена структура и функционира по определен начин. Тъканите, които са изградени от клетки, имат друга структура и те функционират по различен начин от отделните клетки.

Основните групи биосистеми са три: макросистема, мезосистема и микросистема.

Макросистемата е най-високата степен на организация на живата материя. Тя е наречена биосфера. Съставена е не само от надорганизмовите равнища, но и от средата, в която живеят и с която си взаимодействат живите организми.

Мезосистемата е равнището на организация на живата материя в *отделния многоклетъчен организъм*. Живият организъм е единно цяло. Неговите подорганизмови структури – тъкани, органи и системи от органи, функционират координирано и осигуряват живота му в околната среда.

Микросистемата е най-ниската степен на организация на живата материя – клетъчната. Съставни части на клетката са органелите и молекулните комплекси

– структури, които осигуряват функционирането на клетката. В тях се извършва обмяната на веществата.

Когато говорим за биосистемите, трябва да имаме предвид, че те могат да съществуват само в единство и взаимна връзка със средата и при непрекъснат поток на енергия от Слънцето.

Въпроси и задачи

1. Вие сте изучавали човешкия организъм. Къде в подреждането на биосистемите ще го поставите? Каква е връзката на биосистемата човек с всички останали? Кои са основните свойства на живота? 3. Посочете в резултат на какво животът може да съществува на Земята?

2.3.2. Рецензия

<http://naim.bg/content/editions/500/1/issue/10/>

Археология [Брой: 2003, 1]

Стефан Чохаджиев. Ваксево. Праисторически селища. С приноси от В. Генадиева, М. Гюрова, Ц. Попова, Л. Нинов, Велико Търново, Faber, 2001, 253 стр., 120 рис., 38 фиг.

Българската историческа наука се сдобила с наскоро издадения монографичен труд на Стефан Чохаджиев „Ваксево. Праисторически селища“.

Книгата се явява завършек на проведените от 1989 до 1995 година археологически разкопки на три праисторически селища в землището на село Ваксево, разположено в басейна на река Струма. Това са селищата в местностите Студена вода, Сланец и Скалето. Те са съществували по различно време и имат различна продължителност в рамките на VI–III хил. пр. Хр.

Най-голямо място е отредено на селището в местността Студената вода, което с вертикалната си стратиграфия застъпва трите исторически епохи – неолит, енеолит и бронзова епоха. Разграничени са общо 7 строителни хоризонта. Първите два хоризонта се отнасят до ранния неолит и дават възможност за прецизиране на етапа с бялорисувана украса. Трети хоризонт се отнася към края на ранния неолит и се характеризира с кафяво рисувана керамика. Важно значение за вътрешната периодизация на неолита по горното течение на река Струма има четвърти строителен хоризонт. Авторът го определя като най-ранен сред няколкото селища в басейна на река Струма, характеризиращи се с черно излъскана керамика.

От самото начало на ранния енеолит се датира селището в местността Сланец, намиращо се на 200 метра от селището в местността Студена вода.

Пети хоризонт в местността Студена вода е от времето на късния енеолит. Макар и оскъден материалът предлага интересни „предписмени знаци” и антропоморфна пластика.

Следващата фаза на късния енеолит е представена чрез хоризонтална стратиграфия в местността Скалето. Тук едновременно са застъпени различни техники на украса – рисуването с графит и минерални бои, инкрустацията и лъжливият шнур.

Шести хоризонт в местността Студена вода представлява непроучен до момента етап в развитието на късноенеолитните култури в басейна на река Струма и се отнася към третата, последна фаза на късния енеолит. Седмият хоризонт от същото селище се отнася към ранната бронзова епоха. Той е силно разрушен и според проучателя селището е имало поне още един хоризонт. След известно прекъсване през желязната епоха, селището продължава свое живот през античността и ранното средновековие. В предлагания труд изчерпателно са разгледани в последователен ред трите праисторически селища. Селището Ваксево – Студена вода съдържа пет глави, в които подробно и с необходимите изводи е извършена сполучлива интерпретация на придобития археологически материал. В глава I-ва са разгледани местоположението, историята на проучванията, стратиграфията, периодизацията и хронологията. Глава II се отнася до архитектурата и отбранителните съоръжения. Глава III е посветена на стопанството. Разгледани са оръдия на труда. Тук авторът е привлякъл специалисти от интердисциплинарните изследвания като Мария Гюрова, Цветана Попова и Лазар Нинов, които обработват и написват материала от техните специалности.

Следващата IV глава се отнася до керамиката. Тук авторът прави задълбочен анализ на керамичния материал по хоризонти, разработва технологията и типологията за всеки хоризонт, като привлича и съответни аналогии за близки и далечни обекти. Показани са отлични познани на праисторическите селища не само в Югозападна България, но и в съседните територии като Гърция, Сърбия, Македония, Румъния, Албания и пр.

За седми хоризонт – ранната бронзова епоха авторът е привлякъл Венета Генадиева, която разработва материала от това време.

Глава пета се отнася за духовния живот. В нея са обнародвани антропоморфни и зооморфни изображения, култови масички, дребни и неясни предмети. Отделено е внимание на погребалните обреди. Направена е антропологическа характеристика. Подобно е съдържанието и за останалите две селища Сланец и Скалето, макар че археологическият материал е по-малко.

Книгата на Стефан Чохаджиев представлява сериозно и задълбочено изследване на почти цялата праисторическа епоха в долината на Струма. Материалът е поднесен ясно, точно и прегледно. Извлечена е максимална информация от него, направени са ценни изводи. Трите праисторически селища от Ваксево дават почти пълна хронология и периодизация на праисторическите култури в басейна на река Струма и се явяват като еталон на праисторията не само на България, но и на Балканите и Югоизточна Европа. Книгата е богато илюстрирана с карти, стратиграфски профили, топографски план, със 120 качествено поднесени таблици с рисунки и 38 фигури със снимков материал. Представен е списък на използваната литература на кирилица и латиница, използваните съкращения и резюме на английски език. Книгата е ценен принос за праисторията на България, Балканите и Югоизточна Европа. Тя ще бъде ценно помагало в ръцете на праисториците у нас и в чужбина, както и за студентите, ориентирани към праисторията. С ясения и точен език тя ще бъде приятно четиво и за читателите, интересувани се от праистория. Нека да честитим на нашия колега новоизлязлата книга и да му пожелаем написването и на други подобни монографии.

Вълка Илчева

2.3.3. Анотация

<http://www.psihologiqzaroditeli.net1.cc/page2.html>

„Психология за родители“

Анотация на книгата „Психология за родители“

„Психология за родители“ е книга, която обяснява зараждането и проследява развитието на връзката семейство – дете и отговаря на въпроса: „Защо девиантното поведение се формира в семейна среда?“. Авторката Антонина Кардашева споделя как психологията като наука може да се докосне до толкова аспекти на човешката душевност и да разгадае как прекъсването на „пъпната връв“ между родители и деца, формира пълноценно и креативно дете или комплексирана и антисоциална личност. Книгата „Психология за родители“ тълкува важни моменти от раждането на детето до неговото пълнолетие, през които родителите могат да предпазят децата си от проява на девиантно поведение или едновременно с това да им помогнат да израстнат уверени в себе си и утвърждаващи се, за да са устойчиви и адаптивни към трудните социални условия. В книгата се обсъждат въпроси като: Кога е подходящо да се помисли за моделите на родителско влияние? Кой в семейството задава нормата на

поведението?, Откъде се взима тя?, Какъв е принципът за създаване на норма, спрямо който да определим отклоняващото се поведение на децата?

В текстовете на „Психология за родители“ могат да се прочетат много данни от изследвания, според които от момента на раждането до края на първата година се формират различни стилове на детска привързаност, които се отразяват на бъдещото поведение на децата и обясняват защо в пубертета те са склонни да се поддават на неблагоприятно влияние, водещо до престъпност. „Психология за родители“ е четиво за тези, които искат да научат повече за ефектите на родителските влияния или чрез приложените тестове, приказки и мисли да сравнят своите модели на поведение с тези, описани в литературата. Там има текстове за трудностите на майките в периода на бременността, за страховете на бащите, за комуникативните взаимоотношения в семейството и училището, за влиянието на семейните тайни, за психичното здраве на родители и деца.

В редовете от книгата авторката тълкува отговори на много от тревожните въпроси, които родителите си задават, но все не намират време да се консултират със специалист-психолог.

2.3.4. Енциклопедична статия

<http://www.book.store.bg/p27606/enciklopedia-na-arhitekturata-emili-koul.html>

Енциклопедия на архитектурата

Емили Коул

Мастаби

Архитектурата на древния Египет навлиза в разцвета си с обединяването на Горното и Долното египетско царство при управлението на първия фараон, Месен. По време на Старото царство (3200 – 2778 пр.Хр.) започват да се появяват и най-ранните образци на египетска монументална архитектура – гробниците още наречени мастаби. Според египетската религия земният живот е временен, докато животът на душата е вечен и затова паметниците на вечността трябва да устоят на времето. Храмът и гробницата дават израз на това вярване: гробницата е вход към отвъдния живот, а храмът – дом на боговете. Това е причината за тяхното внимателно проектиране, оформление и украса, които комбинират естетическото с утилитарното. Древноегипетските градове и дворци днес са част от пръстта, от която са били изградени, но домовете на духа все още вдъхновяват съвременната архитектура.

2.3.5. *Отзив*

http://archiv.cl.bas.bg/knigi_site/otzivi_kniga_DK.pdf

ОТЗИВ

от проф. д.б.н. Костадин Гечев за книгата „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съвместно издание на Архивите на РАН и БАН

Новоизлязлата от печат книга „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съвместно издание на Архива на Руската академия на науките (РАН) и Научния архив на Българската академия на науките (БАН), заслужава вниманието не само на тесен кръг читатели от научните среди, но и на по-широки кръгове на българското общество, тъй като, както подсказва и самото заглавие, е посветена на безспорно най-видния български генетик от миналия век, чиято многостранна дейност е получила заслужено признание зад граница, но не толкова и в неговата собствена страна.

Книгата представлява сборник от оригинални документи, повечето от които се публикуват за първи път и разкриват нови страни от живота на бележития българин. Трябва да призная, че у мен, претендиращият да познава в значителна степен живота и делото на акад. Д. Костов, силно впечатление направи включеният в сборника биографичен очерк на Ружа Симеонова, където вещо и увлекателно са описани ключовите събития в неговия необикновен жизнен път. Читателят, без директни внушения на автора, се убеждава в изключителните му качества на учен и общественик, който за един сравнително кратък творчески период успява да постигне световно признание. Почти няма актуално и значимо за времето си направление на растителната генетика, което не е било обект на неговия изследователски интерес.

Интерес представлява и поместената в сборника статия на В.Ю. Афиани относно ролята на Д. Костов за развитието на генетиката в Съветския съюз, където по общо признание протича най-плодотворният етап от неговата научна дейност; за седем и половина години той публикува повече от половината (над 100) от научните си трудове. Човек не може да не изпита чувство на национална гордост от високата оценка, която световно известният руски учен Н. И. Вавилов дава на научните приноси на Д. Костов и от това, че той го привлича в наскоро създадения Институт по генетика на АН СССР, в екип от именити чуждестранни учени, някои от тях – бъдещи Нобелови лауреати.

За съжаление, почти целият жизнен и творчески път на Д. Костов в неговата Родина се оказва труден и много често белязан с трагичен драматизъм. В ранния

период основна пречка за кариерното му израстване е ограничеността на неговите университетски началници, чиито интереси рядко излизат извън злободневната приложна тематика. Талантливият учен, получил солидно образование и изследователски опит зад граница е изпреварил времето, в което живеят неговите сънародници и се оказва в обстановка на неразбиране и изолация. По-късно, той попада в центъра на печално известните събития на разгром на класическата генетика у нас, завършил с административно налагане на лъженаучната „Мичуринска генетика“ на Т. Д. Лисенко, на проведената през април 1949 г. Биологична конференция на БАН, на която акад. Д. Костов е главният обвиняем. Стига се до унижителна принуда от тогавашната научна върхушка той да излезе с писмена декларация, че се отказва от научните си убеждения и на практика от смисъла на всичко онова, което е постигнал в науката през своя живот. Този безпрецедентен акт на насилие има фатални последици за именития учен, който след три месеца, на 9 август същата година, напуска този свят едва на 52 години.

Бих искал да подчертая в заключение, че документираните в сборника събития, в които Д. Костов е участник и от които излиза с достойнство и чест, са класически пример подкрепа на максимата, че науката не търпи субективизъм и предупреждение, че всякакви опити за погазване на научната истина са обречени на провал. Целият живот на този забележителен българин впрочем, е изпълнен с ярки примери, достойни за подражание от сегашното поколение млади учени на България.

София,
27.10.2012 г.